

KOOPERATIBEN EUROPAR LEGEDIA ALDATZEKO OINARRIAK

0.- SARRERA

Europar Batasuneko Kide diren Estatuetakoko erakunde publikoek bakoitzaren Kooperatiben Legedia berritzatzeko orduan kontutan hartzeko diren Oinarriei buruzko erreferentzia bat ematea da azterketa honen helburua.

Kooperatiben Legediaren modernizazioa funtsezko faktorea da Lankidetzaren garapen eta lehiakortasunerako, eta zeharbidez, Europar Batasuneko biztanlegoaren behar ekonomiko eta sozialen kudeaketaren eraginkortasunerako ere.

Ez da ahaztu behar ere, behin Kooperatiba Elkarte Europarraren Estatutua indarrean sartuta, Kide diren Estatuengandik begiztatzearen beharra, alde batetik Estatu bakoitzaren berezitasun edota berezko praktika egokiei erantzuten dien alderdi propioak indartzeko, eta, bestetik, ezberdintzerik behar ez duten alderdiak Europa mailan harmonizatzen saiatzeko.

Ikuspegi honekin, dokumentu hau baliatuz, Europako erakunde kooperatiboei, ideia multzo bat eman nahi diegu Europako erakunde kooperatiboei, etengabe berrikusi eta eguneratuak izan beharko direnak.

1.- KOOPERATIBEN LEGEDIAREN BEHARRA

Adituek behin baino gehiagotan azaldu dutenez, teknika juridiko zorrotzaren ikuspegitik, posible da Kooperatiba Elkarteetan berezko lege araupenik derrigorrezkoa ez izatea.

Egiz, Kooperatibek merkatuan Kapital Sozietateen bitartez jardutea bideragarria da.

Horretarako, alde batetik, akziodunek boto emateko duten eskubidea birbanatzeko teknikak erabili ohi dira.

Beste batzutan, erabakitzeko boterearen “kooperatibizazioa” bitarteko egitura baten bitartez lortzen da (ez da zergatik izan behar egitura kooperatibo bat). Bitarteko egitura horretan, irizpide “kooperatiboetan” oinarritzen da erabakitzeko ahalmena (batez ere, “kide bakoitzak-botu bana” irizpidean).

Herrialde batzutan, (Frantzia, Italia) kooperatibak, berezko lege araupena izanik, beste era batetako sozietate mota bat dira (Kapital Sozietateak gehienetan), hauen araupena modu osagarrian egozten delarik.

Nabaria da beste motako erakundeen sozietate araupenaren hainbat alderdi erabilgarriak direla ere, neurri handi batean, Kooperatiba Elkarteetan. Adibidez, erroldatzea, elkarte organoen araupena, kontularitza eta ikuskaritza, sozietate eragiketak, etab.

Hala ere, kooperatibek berezko legedi kooperatibo berezia izatearen garrantzia eta interesa egiaztatzen duten pisuzko arrazoiak egon badaude.

a) Alde batetik, Kooperatiben berezkoak diren tresna batzuek beraien legezko araupena behar dute (Kooperatiben Taldeak, lan bazkideen lan araupena, Sekzioak, etab.).

b) Nahiz eta posible izan kooperatibizazioa estatutuen bidez lortzea, konplexuak eta ziurtasun gabeak diren lege-teknikak erabili behar dira horretarako.

c) Estatutu tresnen bidez lortutako kooperatibizazioak ez da batere egonkorra eta jardueraren deskooperatibizaziorako inertziako joera bat sortzen du.

d) Europar Batasuneko kooperatiben mugimenduak, nahiz eta gero eta handiagoa, gutxiengo izaera du. Beraz, lege eta ekonomi eragileen aurrean garrantzi handikoa da Kooperatiben berezko Legedia izatea, entitate hauen gizarte arloko eta erakundearen arloko onarpen eta ezagutzaren erreferentzia zuzena izan daitekelako.

Kooperatibentzako sozietate arauen berezi bat izatea garrantzitsua da beraz, baina ez dugu ahaztu behar –lehen esan dugunez– egon badaudela Kooperatibak eta Kapital Sozietateen artean komunak diren sozietate arauen hainbat alderdi.

Zentzu honetan, komenigarria da beharrezkoak ez diren bikoizketak alboratzea. Batez ere, Kooperatiben Legedientzako Kapital Sozietateen legediak, sozietate kodeek, etab. izan dezaketen osagarritasuna onartuz.

Gehienetan, ondoko bi tresnok dira garrantzitsuak osagarritasun honi etekin handiagoa ateratzeko:

a) Legedi kooperatiboan arauturik ez dauden alderdientzako beste mota batetako arauen (kapital sozietateak, sozietate kodeak) osagarritasun orokorra ezartzea.

b) Kooperatiben Legedian, arau igorpen zehatzak azaltzea beste mota bateko legediei. Horrela, zenbait lege tresnak beharrezkoa izan gabe bi aldiz arautzea alboratuko genuke.

Mota hauetako tresnak dira Kooperatiba Elkartearen legediaren berezko ezagutzari uko egin gabe legedien osagarritasunen erabilpen zuzena ahalbideratu dezaketenak.

2.- KOOPERATIBEN LEGEDIAREN MUGAK

Kooperatiba Elkartea eta Kapital Sozietateen artean, esan dugunez, nolabaiteko osagarritasuna egon daiteke. Hala ere, askoz nabariagoa da osagarritasun hori Kapital Sozietateak ez diren beste motako erakundekin.

Gutziz argia da hori erakunde mota zehatz batzuekin. Bereziki, Kooperatiben antza, beraien organo egitura “bazkide bakoitzak boto bana” irizpidean oinarritzen dutenak.

Adibidez, oso ezaguna da mutualitateen kasua, Kide diren zenbait Estatutan, mutualitate gisa zein aseguru kooperatiba gisa eratzten direnak.

Antzeko zerbait gertatzen da zerbitzuak hornitzeko jardueretan, jarduera hauek elkarte gisa zein kooperatiba gisa bideratzen direlarik.

Legediaren ekonomiaren arabera jarrera irekia izan beharko luke Kooperatiben Legediak –hainbat herritan gertatzen den moduan– jarduera esparru hauen aurrean. Horrela, Kooperatiben Legediaren barruan geratuko lirateke jarduera mota guzti hauek, bai eta ere horren hurbil ez dauden beste motako lege egitura batzuk, zenbaitetan “kuasi-kooperatibak” izendatu direnak.

Jakina da, mutualitate eta antzeko beste motako lege-erakunderen tradizio luzea. Tradizio hori onartu eta errespetatu behar da.

Onarpen eta errespetu hori, jakina, bateragarria izan behar da aipatu dugun legediaren ekonomiarekin.

Horretarako, funtsezkoak dira osagarritasun edo araubidalketaren tresnak.

Horrela, Kooperatiben Legediak elkarte mota batzuren osagarria izango litzateke. Adibidez: mutualitateak, enpresa helburuak dituzten Elkartek, kooperatibizatutako Kapital Sozietateak, etab.

3.- EUROPA MAILAKO ARMONIZAZIO PROZESU BATERAKO OINARRI IRIZPIDEAK

Kide diren Estatuoen Kooperatibeen Legediak zeharo ezberdinak dira. Eta ezberdintasun horiek, bai sakonekoak bai eta itxurazkoak ere badira.

Hori dela eta, kontu handiz hasi beharko litzateke Europa mailako edozein harmonizazio prozesu.

Askoz argiago da hori Kooperatibeen Legedia egonkortu eta sendotu gabe dagoela kontutan hartzen badugu Kide diren Estatuotan, bai doktrinaren aldetik, bai eta auzitegien aldetik ere. Eta hori lege egitura hauen oinarrizko ezaugarriekin ere gertatzen da.

Egia da ere, bestaldetik, Kooperatibeen Legedien hobekuntzarako garrantzi handikoa dela legedi ezberdinak eratzeko erraztasuna. Eta oso zaila da hori momentu honetan, legediak zeharo ezberdinak direlako bai terminologiaren aldetik, bai eta ere arlo formaletan edo legearen egituran dauden oinarrizko ezberdintasunen aldetik, etab.

Kooperatiba Elkarte Europarraren Estatutua, beraz, paregabeko aukera bat izan daiteke, zentzu honetan, bateango erreferentzia marko bat ematen digulako geroko lege aurrerapen berriei begira.

Oso bide zaila izanik, edozein motako harmonizazio prozesu zuhurtasun handiz eraman beharko litzateke aurrera. Hala ere, interes handikoa izango litzateke Kide diren Estatuoen arteko Kooperatibeen Legedia pixkanaka pixkanaka hurbiltzen joatea terminologian, alderdi formaletan eta legearen egituran, erreferentzia moduan Kooperatiba Elkarte Europarraren Estatutua hartuta.

4.- KOOPERATIBA MOTEN EDO BAZKIDE MOTEN EGITURATZE HOBEAGO BATERANTZ

Kide diren hainbat Estatutan, oso irudi nahasi eta kasuista du Kooperatiben Legediak. Behin baino gehiagotan, irudi arazo horrengatik urruntzen dira Lankidetzatik enpresa ekimen berriak.

Kooperatiben Legediaren zein alderdi era errazagoan edo egituratuagoan arautu behar lirateken zehaztea ez da batere erraza. Kooperatiben Lege bakoitza aztertu beharko litzateke horretarako, azterketa zehatz baten bidez.

Hala ere, egon badaude hobekuntzarako aukera argi batzuk:

a) Kooperatiben Legedia lege testu gehiegitako sakabaketa gainditu.

b) Kooperatiba mota ezberdinak arautzeko orduan, beharrezkoak ez diren banaturiko lege araupenak alboratu. Kontutan hartu behar da mota guzti hauen egiturazko osagaiak berdinak direla beti.

c) Kooperatiben bazkide motak modu egituratuagoan arautu. Zenbait herritan oso era nahasian arautzen dira eta.

Arlo guzti hauetan, interesgarria izango litzateke, hobekuntzak martxan jartzeko orduan, Kide diren Estatuek Kooperatiba Elkarre Europarraren Estatutua hartzea erreferentzia gisa, bai egiturazko hobekuntza sistematikoetan bai legedia erraztekoetan.

5.- KOOPERATIBEN BEREZKO MUGAPEN EKONOMIKOEN ERAGINA

Dakigunez, Europako herri askotan, hainbat mugapen ekonomiko eta operatiboen menpe daude Kooperatibak, Kapital Sozietateenak baino askoz handiagoak.

Mugapen hauek bereziki deigarriak dira etekinen banaketan eta kapitalaren ordainsarian.

Egia esan, ez dago beti guztiz argi mugapen hauek Kooperatiba Elkarteen berezko beharretara zein punturaino egokitzen diren.

Dirudienez, behin baino gehiagotan, mugapen horiek gehiegizkoak dira eta, Kooperatibak eratzeko orduan, bai eta etekinak sortzeko orduan ere, beharrezkoa ez den oztopo nabaria dira.

Irizpide orokor gisa, hauxe hartuko beharko litzateke: Kooperatiba Elkarteek jasaten dituzten mugapen ekonomikoak ez dira handiagoak izan behar Kapital Sozietateek jasaten dutenak baino. Hori bai, jakina, antzeko egoerak arautzeko orduan.

Arlo honetan ere, interes handikoa izan daiteke Kooperatiben Legedientzat Kooperatiba Elkarte Europarraren Estatutuan jasotzen den araupena erreferentzia gisa hartzea.

Oinarrizko irizpide honekin, Kooperatiba Elkarteek jasaten duten edozein motako mugapen ekonomiko gehigarria, zehatz mehatz egindako azterketa baten ondorioa izan beharko litzateke.

Alde horretatik, egon badaude irizpide orokor horren aurrean salbuespen gisa har daitezkeen mugapen batzuk. Etekinak banatzeko orduan, onargarria izango litzateke:

a) Gizarte, heziketa, sustapen, etab. erako funtsetara bideratutako derrigorrezko hornikuntzak ezartzea. Beti ere, Kide den Estatu bakoitzaren berezko tradizio kooperatiboan oinarritzen bada. Edonola ere, derrigorrezko hornikuntza hori, inoiz ez litzateke etekin garbien %10ekoa baino handiagoa izan beharko, edo urteko balio erantsiaren %1ekoa.

Herri askotan, interes handikoa da lege tresna hau. Batez ere, Kooperatiben benetako kokapen egoki eta eragile bat ziurtatzeko, gizarte eraldaketa, erantzukizun eta konpromisoaren aldetik, bai eta inguruaren kooperatibizazioaren aldetik.

b) osagarriak diren beste motako derrigorrezko hornikuntzak (erreserba funtsetara), Kooperatibaren Kapitala galdagarria izatearekin loturik.

Herri askotan, ohikoa da Kooperatiben Legediek Kapital Sozietateei eskatzen ez zaizkien erreserba funtsetarako derrigorrezko hornikuntzak eskatzea.

Derrigorrezko hornikuntza horien arrazoa Kooperatiben Kapitalak gehienetan duen izaera aldakorra nolabait konpentsatzea da.

Garrantzitsua da, zentzu honetan, derrigorrezko hornikuntza horien helburua argi eta garbi mugatua geratzea. Bestaldetik, arrazoi berdinegatik, Berezko Baliabideak indartzeko tresna alternatiboen erabilpena erraztea komeni da ere.

Horrela, derrigorrezko hornikuntza osagarri horiek arautzeko orduan, aukera eman behar zaie Kooperatibei, nahi dutenean, erreserba funtsetara gabe, galdagarria ez den kapital funtsetara bideratzeko hornikuntza horiek.

6.- LAN BAZKIDEEN LAN ARAUPENA.

Kooperatiben lan bazkideen lan araupena ondoko ondoko bi sistema hauen arabera egituratu ohi da:

a) Kide diren zenbait Estatutan, Sozietateen Zuzenbidean oinarritzen da lan bazkideen lan araupena. Zehazki, Kooperatiben Zuzenbidean. Horretarako, Zuzenbide arlo honen arau zehatz batzuk ezartzen dira, Kooperatiba bakoitzaren barne arauetara esparru zabal bat uzten dizkienak.

b) Kide diren beste Estatu batzutan, soldatapeko langileei dagokien Lan Zuzenbide orokorraren menpe daude lan bazkideak.

Argi dago Lan Zuzenbidearen helburua soldatapeko langilea babestea dela, enpresaren titularra den enpresariaren balizko gehiegikerien aurrean.

Argi dago langileak aldi berean enpresaren jabeak izan ezkerro, helburu horrek zentzu handirik ez duela. Eta hori da, hain zuzen, Lan Kooperatibetan gertatzen dena. Arrazoizkoa ematen du, beraz, kasu honetan, lan bazkideen lan araupena Kapital Sozietateetan ohikoak ez diren irizpideen arabera arautzea.

Bestaldetik, Kide diren Estaturen esperientziak hauxe erakusten digu: langileen inplikazioaren aldetik eta enpresa eraginkortasunaren aldetik ere, interes handikotzat jotzen dute Kooperatibek lan bazkideen lan araupenaren kudeaketa autonomo hori.

Hori denagatik, Kooperatiben lan bazkideen lan araupena Kooperatiben Legedian, beharrezkoa den neurrian, azaldu behar da. Hori bai, langile hauek jabetzan duten partaidetza botu eskubidearen ehuneko adierazgarri batera heltzen den neurrian.

Kooperatiba hauetan, langile hauen lan araupenak sozietate izaera izan beharko luke –Kooperatiben Legedian ezarririk–. Gainera, Kooperatiba beraren barne arauak indar osagarria izan beharko lukete (eta ez Lan Zuzenbide orokorrak, borondatez ez bada horrela erabakitzen).

7.- SEKZIOAK (ATALAK)

Dakigunez, “bazkide bakoitzak boto bana” irizpidearen arabera eratzen da agintea Kooperatibetan. Horren ondorioz, berezko zailtasunak azaltzen dira Lankidetzan Kooperatiben arteko koordinaketa edo integrazioa –edo, hobeto agian, enpresa jardueren antolaketa banatua– bideratzeko orduan.

Erronka honi Kooperatiben Legediaren ikuspegitik aurre egiteak, ondoko tresna hauen erabilpena onartu eta erraztea eskatzen du:

- a) Kooperatiben Taldeak

b) Menpeko Kooperatibak

c) Sekzioak

Kooperatiben Sekzioak dira, ziurrasko, kooperatiben egiturak eta “holding” edo partaidetzako egituren (Kapital Sozietateen berezkoak diren akzioen bidezko partaidetzak) helburuak hurbiltzeko tresnarik onena dira.

Sekzioen bidez, nahiz eta lege nortasun bakarra gorde, bere jarduerak ezberdindu ahal ditu Kooperatibak, bere barne egituran. Horretarako, bakoitzari dagokion antolaketa eta ekonomia mailako autonomia ematen zaio, Kapital Sozietateen menpeko sozietateek dutenaren antzekoa, beharrezkoa denean.

Oso modu ezberdinean arautzen dira Sekzioak Kide diren Estatu ezberdinen legedietan.

Irizpide orokor gisa, eta aipatutako arrazoiengatik, interesgarritzat jo behar da Kooperatiben Legediek lege-tresna hau arautzea.

Hala ere, zenbait legeditan oso modu orokorrean arautzen dira Sekzioak. Kasuotan, interes estetiko baino ez dute tresnok. Izen berezi bat ematen diote, beharrezkoa izan gabe, eta lege araupen zehatzik gabe ere, berdin berdin “saila” edo “negozio unitate” gisa eratu ahal diren egiturei.

Sekzioen lege araupenaren benetako interesa benetan bereziak diren arauak ezartzean datza. Hau da, antolaketa edo ekonomiaren aldetik benetan bereziak diren eraketak ahalbideratzen dituenean, bestela ez litzatekelako posible izango edo, gitxienez, lege bideragarritasuna zalantzetan egongo zelako.

Zentzu honetan, Sekzioen euskal araupenak oso erreferentzia interesgarria da, Kooperatiben berezko enpresa arazoei erantzuna emateko asmoz eginda.

Irizpide orokor gisa, Sekzioen araupen hau jardueren gehienezko ezberdinketa ahalbideratu behar du, bai antolaketa arloan, bai eta ekonomi arloan ere. Eta, zehazki:

a) Etekinak modu ezberdinean –sekzioka- banatzeko aukera.

b) Kapital sari ezberdinak –sekzioka- ezartzeko aukera.

c) Kooperatiba eta bazkideen arteko eragiketen sariak ere sekzioka ezberdintzeko aukera.

-Bazkideen Batzarrak eta administrazio organo ezberdinak –sekzioka– eratzeko aukera. Hori bai, jakina, Kooperatibaren organoek dituzten erantzukizun orokorrak ahaztu gabe.

8.- MENPEKO KOOPERATIBAK

Kooperatiben Agintea “bazkide bakoitzak boto bana” oinarri irizpidearen arabera banatzen denez, ezinezkoak dira, gehienetan, “kontrolerako” partaidetzak.

Oro har, beharrezkoa da irizpide hau erakundearen izaera kooperatiboa ziurtatzeko.

Hala eta guztiz, Kooperatiben Taldeen barruko –edo koordinaketa sendoa behar duten kooperatiben arteko– integrazio organikoa ere oztopatzen du irizpide honek.

Hori dela eta, Europar Batasuneko zenbait Estatuk edo eskualdek, “bazkide bakoitzak boto bana” oinarri irizpidea ez gordetzeko aukera ezarri dute zenbait kasutan. Batez ere, Estatutuek onartu ezker, Kooperatiba Elkarteak diren bazkideen kasuan. Honela, Kooperatiba bateko boto eskubidean beste kooperatiba batek gehiengoko partaidetzak ere eskuratzeko aukera baimentzen da.

Lege tresna hauen bidez, aberastasun handiagoa lortzen ari da Kooperatiben arteko harremanetan. Bai eta ere, orain arte

Kapital Sozietateen eskuetan utzitako esparruetara Kooperatiben elkarte harremanak hedatzea.

9. KOOPERATIBEN TALDE BERDINTZAILE EDO HORIZONTALAK

Europako Kooperatiben zenbait legedik Kooperatiben Taldeak modu berezian arautzea beharrezkotzat jo dute.

Zehazki, izaera berdintzailea duten Kooperatiben Taldeak (Talde Horizontalak) arautzea da helburua.

Taldeak osatzen dituzten Kooperatiba Elkartek, bateango egitura baten eskuetan uzten dute –kontratu baten bidez-zuzendaritza eskumenak.

Araupen honen helburuak anitzak izan dira. Batzutan irudizkoak, beste batzutan zerga alorrekoak, etab.

Nolanahi ere, Estatu horien doktrinak eta errealitateak hauxe erakusten dute: Komenigarria dela Kooperatiben Taldearen kontzeptua arautzea. Batez ere, bateango erakundeen eskuetan uzten diren aginpide horiek behar duten lege ziurtasuna eskuratu ahal izateko.

Kooperatiben Talde Horizontalak “sareak” direlako egiturak dira, eta kooperatiba txiki eta ertainen arazo askori aurre egiteko orduan eraginkortasun handikoak direla egiaztatu da. Batez ere, kooperatiba hauen neurri txikiaren ondorioz berezko zailtasunak dituztelako neurri bateko proiektuei ekiteko orduan, arlo estrategikoetan kosteak murrizteko orduan, etab.

Taldeok oso adibide ona dira enpresa txiki eta handien abantailak bateratzeko orduan. Talde hauen bidez, posible da, aldi berean:

-Neurria handitzearen ondorioz interesgarriak diren sinergiak eskuratzeko asmoz, enpresa jardueraren zenbait arlo batera jartzea.

-Malgutasuna eta inplikazioaren aldetik enpresa txikiek dituzten abantailak gordetzea.

Aginpideen esku uzte horiek arautzeko beharra, batez ere, Kooperatiben Taldeentzat interes handikoak diren arlo zehatz batzuei dagokie. Batez ere, barne arauak, korporazio agintea, etekinen banaketa, kapitala eta lanaren araupena, etab.

10.- KOOPERATIBEN KAPITALAREN ARAZOA

Kooperatiben Kapitalak eta Kapital Sozietateenak oinarrizko ezberdintasunak dituzte. Oro har, ezberdintasun hauen jatorria Kooperatiben izaera mutualistan eta izaera horren derrigorrezko baldintza honetan datza: Kooperatiben Kapitalak ez du antolaketa eskubiderik.

Kooperatibak eta Kooperatiben Taldeen Kapitalaren araupenak eraldaketa eraginkor eta ausarta behar du, helburuok lortzeko asmoz:

a) Kooperatibak eta Kooperatiben Taldeek garapenerako duten gaitasuna handitzeko. Horretarako, garapen hori ez da oinarritu behar bazkideen finantza baliabideak derrigorrez eskuratzeko gaitasunean bakarrik. Beharrezkoak dira ere bazkide eta hirugarrenen borondatezko ekarpenak, bai eta kapital-merkatura heltzeko gaitasuna ere.

b) Jarduera ezberdinen artean baliabideak banatzeko sistema zabalago bat lortzeko. Horrela, jarduera eraginkorrenek kapitala handitzeko aukera gehiago izango lukete.

c) Kooperatibek eta Kooperatiben Taldeek Kapitalaren erabilpen intentsiboa behar duten jardueretan aritzeko aukera izateko.

d) Familien aurrezkia eskuratzeko aukera gehiago izateko.

e) Oro har, Kooperatibak eta Kooperatiben Taldeak hobeto kapitalizatzeke.

Arlo honetan, derrigorrezkoa da lege-araupenen egokitzapena, Kooperatiben eraketa beraren garapena bideratu ahal izateko.

Horrela, betiko Kapitala Kapital mota berri bat bihurtu behar da. Kapital berri honek baliogarria izan behar du, bai betiko derrigorrezko ekarpenak eta berriro inbertitzen diren etekinak bideratzeko, bai eta bazkideen zein hirugarrenen borondatezko ekarpenak eskuratzeko ere.

Kooperatibak eta Kooperatiben Taldeen Kapitalaren Eraentzaren aldaketa, ondoko baldintzotan oinarritu behar da:

a) Hartu beharreko neurrien ondorioz, Kapitala ez da antolaketarako tresna bat bihurtu behar. Horrela, Kooperatiba Elkartearen berezko eraentzaren oinarrizko osagaiak errespetatuko dira.

b) Oinarrizko helburua hauxe izan behar da: Kooperatibaren kapitalizazio egonkor eta intzendentatua lortzeko tresna egoki bat edukitzea.

Hau lortzeko, bai bazkideen ekarpenak, bai eta hirugarrenenak ere pizteko edo intzendentatzeko egokia den tresna bat behar da. Hau da: merkatuaren irizpideen arabera eraturako tresna bat, bazkideen zein hirugarrenen “borondatezko” ekarpenen bidez. Honen ondorioz, botorik gabeko kapitalak eskualdagarria izan behar du bazkide eta hirugarrenen artean, kontrako hitzarmenik ez dagoen bitartean.

Gehienetan, Kapital tresna berri horiek apurka apurka hasi dira erabiltzen modu “lotsatian” nolabait. Betiko tresnekin batera, osagarriak eta aukerakoak diren tresnen bidez. Zalantzetan jar daiteke estrategia honen egokitasuna. Horrela, arazo praktikoa handiak sortu dira Kooperatibetan, Kapital baliabide hauek eskuratzeko operazioak martxan jarri dituztenean.

Ondo da, beraz, betiko tresnekin batera Kooperatibek erabil ditzaketan tresna osagarriak zehaztea. Baina, hortik aparte,

serioski aztertu beharko litzateke ere Kapital osoa berrantolatzeko aukera. Horretarako, Klausula berri batzuk ezarri beharko lirateke betiko kapital ekarpenetan. Klausula hauen bitartez betiko Kapitala pizgarria izango litzateken Kapital Funts bat bihurtuko litzateke, merkatuan onartua eta bazkideen zein hirugarrenen borondatezko ekarpenak eskuratzeko baliogarria.

Hori bideratzeko, adibidez, ondoko klausulok izango lirateke beharrezkoak:

a) Bazkideei zein hirugarrenei Kapitala eskualdatzeko baimen orokorra.

Hori bai, Kooperatiba bakoitzak gorde behar du eskualdaketak mugatzeko klausulak ezartzeko aukera.

b) Kapital ekarpenak, bazkideen antolaketa eskubideak eta Kooperatiba uzteko eskubidea ez lotzea.

c) Kapitalaren ordainsariaren araupenak onargarria izan behar du finantza merkatuan, bai eta Kooperatibak eta Kooperatiben Taldeen kosteak ondo kudeatzeko baliogarria.

11.- ETEKINEN ZEHAZPENA

Europar Batasuneko kide diren zenbait Estatutan, zeharo ezberdinak dira urteko etekinak zehazteko orduan Kooperatiben Legediak ezartzen dituen irizpideak:

a) Oro har, erabiltzen diren irizpideak bateragarriak dira –ekonomi ikuspegi batetik– Kapital Sozietateen ohikoekin. Horrela:

– gastutzat jotzen da jardueran parte hartzeagatik bazkideek jasotzen duten edozein sari

– alderantziz, etekin banaketatzat jotzen da Berezko Baliabideen edozein sari.

b) Zenbait herri –Espainian eta Portugalen-, alderantziz, Lege eta sozietate-irizpideetan oinarritzen dira, ekonomi arlokoetan baino. Horrela, Berezko Baliabideen saria gastutzat jotzen da, eta, alderantziz, etekin banaketatzat jotzen dira itzulkinak (urteko Ohiko Batzar Nagusiak diskrezionalki onartu ohi duen bazkideekiko eragiketen sariaren zatia).

c) azkenik, kide diren beste Estatu batzuk (Frantzia) hauxe jotzen dute etekintzat: bai Berezko Baliabideen sariak, bai eta Batzar Nagusiak borondatez onartzen duen bazkideekiko eragiketen sariaren zati hori ere.

Garrantzi handikoa da IAS/IFRSak indarrean sartzearen ondoriozko bateratze prozesuarekin hau dena ez datorrela bat kontutan hartzea. Kide diren Estaturen artean etekinak zehazteko irizpideak ezberdinegiak dira.

Urgentzi handikoa da, beraz, behar den moduan aurreratzea eta jarraitu beharreko irizpideak argitzeko asmoz Kooperatibagintza lehen bait lehen definitzen hastea.

Arrazoi operatiboengatik, lojikutzat jo behar da itzulkinak beste motako enpresen etekinarekin parekatzea. Nolanahi ere, itzulkinok ere, Ohiko Batzar Nagusiaren erabakien ondorioz, ekitaldiaren amaieran banatzen diren baliabideak dira.

Beraz, hauxe proposatu behar da: Frantzian (eta Espainian kontularitza arloan) erabiltzen den bitariko eredu hori onartzea, Kooperatiba Elkarteen etekinen zehazpena Europan “harmonizatze” (bateratzeko) orduan.

12.-ERROLDATZEA

Europar Batasuneko zenbait Estatutan, modu berezi eta zehatzean arautzen da Kooperatiben erroldatzea.

Pisu handiko arrazoi historikoak daude bereizketa horretarako. Batez ere, erroldatze jarduera honek behar duen

espezializazioa, Kooperatiben lege- eta sozietate- arloko berezko ezaugarriak ulertu eta kontutan hartzeko orduan.

Hala ere, berezitasun hau ez da oso modu egokian kudeatu zenbait herritan. Kooperatibak erroldatzeko jarduera hori isolatu egin da nolabait. Eta hauxe ez da bateragarria Kooperatibek behar duten lege-ziurtasunarekin, ez eta eskuragarri dagoen kooperatibei buruzko informazioaren gardentasuna eta publizitatearekin ere.

Labur esanda, Kooperatiba Elkarteen erroldatze kudeaketa egokiak hauxe behar du:

a) Erroldatzearen kudeaketa autonomia, berezko erroldabulego baten bidez zein Merkatal, Sozietate edo Erakundeen Erroldaren Sail berezi baten bidez.

b) Berezko Errolda bulego batean erroldatuz gero:

- Bulego horrek autonomia izan behar du Erakunde Publikoen aurrean. Bulego horrek eta Kapital Sozietateen Erroldak duten autonomia mailak antzekoak izan beharko lirateke.

- Bulego horren kudeaketak beste motako enpresen Erroldarekin egon behar du behar den moduan koordinatua. Horrela, Kooperatiben eta Kapital Sozietateen erroldatzeen gardentasun eta publizitate mailak antzekoak izango lirateke.

13.- BAZKIDEEN GITXIENeko KOPURUA

Kide diren Estatuaren Kooperatiben Legediek oso araupen ezberdinak dituzte Kooperatiba bat eratu edo irauteko behar den gitxieneko bazkide kopuruaren inguruan.

Historikoki, Kide diren zenbait Estatutan kooperatiba bat eratu edo irauteko behar den gitxieneko bazkide kopurua Kapital Sozietateetan eskatzen dena baino handiagoa izan ohi da.

Hala ere, azken hamarkadon Estatuotako esperientziak haxe erakusten digu: Bazkideen gitxieneko kopurua garrantzi handikoa da Kooperatiba berriak eratzeko orduan, zerbitzuen esparruan batez ere.

Errealitate hau ikusita, kontutan hartu behar da kontzeptuen aldetik ez dela derrigorrezkoa Kooperatibek kide kopuru handi bat izatea. Beraz, egokitzat jo behar da honen inguruan dauden lege oztopoak ahal den neurrian murriztea.

Irizpide hauen arabera, arrazoizkoa da Kooperatiba bat eratu edo irauteko gitxieneko kide kopurua 2koa izatea (edo, gehienez jota, 3koa), sektore batzuetako berezko araupenetatik at.

14.- ORGANOEN ERAKETA

Sozietatearen organoen oinarrizko eraketa oso antzekoa da Kide diren Estatu guztietan.

Oro har, indarrean dauden organoen eraketak herri bakoitzean Kapital-Sozietateek dituztenen antzeko araupen formaletan oinarritzen dira (bazkideen batzarra/administrazio organoak).

Gehiengoak, ordezkapenak, eskuordetzeak, etab. arautzeko teknikak ere, beste motako Sozietateentzat landutako ereduak jarraitzen dituzte.

Egoera honen ondorioz, erraza da –eta, ziurrasko, beste arlotan baino egokiagoa– Kide diren Estaturen legedien arteko hurbilketa.

Egon badaude –jakina– herrien arteko ezberdintasun nabariak administrazio organoa eratzeko orduan, eredu “bateratu” ala “bikoiztuaren” arabera.

Hala ere, ezberdintasun hauek ez dira herri bakoitzean Kooperatiben arauen berezko beharren interpretazio ezberdinen

ondorioa. Alderantziz, Kapital Sozietateak arautzeko orduan herri bakoitzean jarraitu den aukerarekin daude lotuta batez ere.

Oinarrizko aukerok aurrikusita daude dagoeneko Kooperatiba Europar Elkartearen Estatutuan. Bertan daude ezarrita ere EBko Estatu guztiek egindako oinarrizko ekarpenak, Estatutu hori lantzeko behar izan ziren urteen zehar.

Estatutu hori azterketa prozesu luze eta jarraitu batean egindako ereduia dugu. Beraz, egokitzat jo behar da Kide diren Estatuen Kooperatiben organoen eraketaren legediek Kooperatiba Elkarte Europarra erreferentzia edo eredu gisa hartzea.

15.- BAZKIDEEN ESKUBIDE ETA BETEBEHARRAK

Ohikoa da Kide diren Estatuen Kooperatiben Legedietan bazkideen eskubide eta betebeharren zerrenda bat azaltzea, Estatutuen bidez luza daitekena.

Ohiko tresna da hauxe izaera pertsonalista duten erakundeetan. Bertan, enpresaren jardueran parte hartzea da, hain zuzen, bazkideak enpresaren titularrak bihurtzen dituenak.

Sozietate mota hauen berezko ezaugarria, jakina, ondarezko izaera ez duten eskubide eta betebeharretan datza: zerbitzuen ekarpenarekin lotuta daudenak (lan, horniketa edo kontsumo ekarpenak), bai eta ekarpen horren oinarrizko araupena ere.

Eskubide eta betebeharrak hauen Estatutuen bidezko araupenaren aurrean, gomendagarria da Legearen bidezko araupena. Egonkortasun, argitasun eta lege ziurtasun ingurune bat eskaintzen du Legeak, Kooperatibentzat interes handikoa dena.

Hau dena, jakina, Legeak gutxieneko eskubide eta betebeharrak moduan ezartzen dituenetik aparte, Estatutuek horiek osatzeko duten aukera ahaztu gabe.

16.- SOZIETATE-ERAGIKETAK

Sozietate eragiketak (bategite, banatze, eraldatze, etab.), oso modu ezberdinean arautzen dira Kide diren Estatuetan.

Irizpide orokor gisa, Kapital Sozietateek baimenduta duten antzeko sozietate eragiketak Kooperatiba Elkarateek egitea debekatzen duten –edo nabarmen oztopatzen duten– arauak alboratu beharko lirateke.

Jarduerak integratu edo banatzeko sozietate prozesuak, berez konplexuagoak dira Kooperatibetan. Beraz, ez dira zergatik bereziki mugatuak diren arauen azpian jarri behar.

Oro har, sozietate eragiketa hauek arautzen dituzten arauak antzekoak izan daitezke Kooperatibak eta Kapital Sozietateetan. Hala ere, egon badira arau zehatz batzuk irizpide bereziak behar dituztenak Kooperatiba Elkarateen kasuan. Adibidez, boto eskubideak eta kapital ekarpenak modu ezberdinean arautzeko beharra, edo eragiketa hauetan Gizarte Ekintzetarako Funtsak edo Funts Banaezinek duten araupena, etab.

17.- ETEKIN BANAKETARIK GABEKO KOOPERATIBAK

Kide diren zenbait Estaturen (Frantzia, Italia, Espainia) esperientziek argi eta garbi erakutsi dute etekinen banaketarik gabeko kooperatibek izan ahal duten garrantzia Kooperatibagintza gizarte eta giza zerbitzuetan, kulturaren, etab. ean ezarri eta hedatzeko asmoz.

Izen ezberdinak erabili dira (kooperatiba sozialak, irabazi asmorik gabeko kooperatibak, herri onureko kooperatibak, interes sozialeko kooperatibak, etab.) baina mota guzti hauetan datza ondoko ezaugarriok bateratzeko asmoa:

a) Elkarateek dituzten etekinak ez banatzearen ezaugarria. Zenbait arlotan, derrigorrezkoa da ezaugarri hau subentzio publiko batzuk, kontratu publiko edo berezko zerga eraentza eskuratzeko.

b) Kooperatibek duten berezko seriotasuna, enpresa moduan antolatzeko orduan (Elkarteekin erkatu ezker).

Interes handikoa da tresna hau Lankidetzaren lan esparrua hedatzeko. Hori dela eta, Kooperatiben Legedi guztiek aurrakusi beharko lukete etekinen banaketarik gabeko kooperatiba mota hau.

Modu osagarrian, garrantzi handikoa da Estatu bakoitzean indarrean dagoen legediaren egokitasuna kooperatibok arautzeko orduan. Batez ere, antzeko baldintzetan beraien lehiakide diren etekinen banaketarik gabeko beste motako entitateen (elkartek, fundazioak) antzeko abantailak dituztela ziurtatu behar da. Bai zerga araupenaren arloan, bai laguntza publikoak eskuratzeko orduan, etab.

18.- JARDUERA ESPARRUA

Tamalez, ohikoa da mota guztietako lege eta arautegiek beste motako sozietateei jartzen ez dizkien oztopoak Kooperatiba elkartei jartzea. Zehazki, zenbait enpresa jarduera bideratzeko orduan.

Gehienetan, ez dira nahita egindako alboraketak, baizik eta nahi gabe ahaztutako kontuak. Batez ere, enpresa jarduerak bideratzeko orduan Kapital Sozietateak ez diren beste motako lege motak egon badaudela kontutan ez hartzeagatik.

Garrantzi handikoa da, beraz, Kooperatibagintzaren garapenerako, kide diren estatuen jarrera: argi eta garbi onartzea kooperatibak gai izan behar direla edozein motako enpresa jarduera bideratzeko.

Legearen babes honek ez ditu kooperatibak babestuko geroko beste lege berriek ezarritako mugapenen aurka, baina bai, gutxienez, araudi maila hutseko balizko mugapen berrien aurrean.

MCC
Idazkaritza Nagusia
Zorione Arregi Elkorobarrutia
Adrian Zelaia Ulibarri